

Ірина Дубинська, Ігор Дубинський
Міжнародний університет бізнесу і права

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ

Стан та рівень використання трудових ресурсів регіону належать до соціально-економічних параметрів, які визначальним чином впливають на суспільний розвиток та конкурентоспроможність національної економіки. Трудові ресурси регіону є основним компонентом ресурсного потенціалу території приймаючи участь і всіх видах та формах суспільного виробництва в регіоні.

Загально прийнятим трактуванням терміну «трудові ресурси» є частина працездатного населення, яка володіє фізичними й розумовими здібностями і знаннями, необхідними для здійснення корисної діяльності. Одна з причин того, чому трудові ресурси є особливою категорією, полягає в тому, що головним елементом системи управління трудовими ресурсами є людина праці, власник робочої сили.

Відмінність трудових ресурсів від інших видів ресурсів полягає в тому, що кожен найманий працівник може: відмовитися від запропонованих йому умов; вимагати зміни умов праці та модифікації неприйнятних, з його точки зору, робіт; навчитися іншим професіям і спеціальностям; звільнитися з підприємства за власним бажанням.

Для обґрунтування співвідношення цих понять доцільно спочатку проаналізувати – що є ресурсом, а що потенціалом. Ресурси (від фр. *resource* – допоміжний засіб) – запаси чого–небудь, які можна використати в разі потреби; кошти, цінності, можливості [1, с.119]. Базуючись на дослідженнях Н.М. Побережної [2] можна відмітити наступне:

- основним критерієм і невід’ємною частиною трактування «потенціал» є ресурси або їх система;
- загальна частина потенціалу як економічної категорії з часом змінюється, розширюється та трансформується від поняття «... набір ресурсів, які в процесі виробництва приймають форму факторів виробництва» [3] до «сукупність накопичених ресурсів та їх використаних і невикористаних потенційних можливостей у сфері виробництва матеріальних благ та послуг з метою найбільш повного задоволення потреб суспільства» [4].

На нашу думку, поняття трудового потенціалу є більш широкою категорією, яка включає в себе трудові ресурси наявні та потенційні. Тому в основі нашого дослідження лежать трудові ресурси в регіональному вимірі, як базис для формування трудового потенціалу регіону.

Досліджуючи трудові ресурси регіону ми насамперед орієнтуємось «трудові ресурси», як наявну живу працю, тоді як трудовий потенціал більше зорієнтований на можливості працездатного населення. Відповідно трудові ресурси – це працездатна частина населення країни, що володіє фізичним розвитком, розумовими здібностями і знаннями, необхідними для заняття суспільно–корисною діяльністю. Трудові ресурси акумулюються протягом поколінь і зумовлюють економічну ситуацію в державі, регіоні та рівень добробуту суспільства.

Ми вважаємо, що ефективність залучення регіональних трудових ресурсів в процес виробництва залежить від значної сукупності факторів. Основними серед яких є наступні:

- система мотивації регіональних трудових ресурсів;
- умови життя трудових ресурсів регіону та умов для їх трудової діяльності;
- рівень соціально-економічного розвитку регіону;
- якість та рівень організації освіти в регіоні; рівень та якість надання послуг регіональними службами зайнятості;
- ефективність державного регулювання регіонального ринку праці; законодавча база, яка регламентує права і обов’язки основних елементів регіонального ринку праці: роботодавців і робочої сили.

Обсяг трудових ресурсів залежить від чисельності населення, режиму його відтворення, складу відповідно статі та віку. Основну частину трудових ресурсів країни та регіону становить її населення в працездатному віці, а також підлітки і особи пенсійного віку, які ще спроможні працювати.

Скрутне становище на вітчизняному ринку праці є одним із потужних чинників недостатньої ефективності використання трудового ресурсу в Україні. Низька продуктивність праці – одна з головних макроекономічних проблем країни. За даними ОЕСР, нині продуктивність української робочої сили на 25 % нижча російської [5]. При відносно невеликій різниці в якості вищої освіти (у рейтингу якості вищої освіти Всесвітнього економічного Форуму 2008 р. Росія посідає 45 місце, Україна – 54), [5] за показниками ефективності ринку праці, дистанція є дуже значною (Росія – 33 місце, Україна – 62). За останні 17 років Україні так і не вдалося відновити втрачені після розпаду Радянського Союзу позиції: у 1993 р. індекс людського розвитку становив 0,844, зараз – 0,788 (що близько за позиціями до Намібії та Ботсвани).

Система регіональних трудових ресурсів України має складну ієрархічну структуру, що включає підсистеми чотирьох рівнів: економічних районів, областей, обласних районів та окремих міст, а також міських районів. Між елементами та підсистемами регіональної системи трудових ресурсів виявлено різні типи зв'язків: зв'язки взаємодії (у тому числі, кооперативного та конфліктного характеру); структурні; генетичні; зв'язки координації та субординації; зв'язки перетворення; зв'язки функціонування та розвитку.

Національний рівень включає територію держави і є порівняно замкненим утворенням. Проте в умовах розширення економічного простору, зміцнення міжнаціональних зв'язків та розвитку ринкової системи господарювання межі національних ринків праці стають більш розмитими.

Відповідно до адміністративно-територіального поділу національний рівень ринку праці України містить ринки праці окремої адміністративно-територіальної одиниці, зокрема області, району, окремого населеного пункту.

Похідним від ринку праці адміністративно-територіальної одиниці є ринок праці економічного району, який охоплює декілька областей відповідно до мережі економічних районів України. Виділення цих типів ринку праці ґрунтується на адміністративно-територіальному поділі держави. Проте розмежування загальнонаціонального ринку праці на структурні одиниці недостатньою мірою збігається з нинішнім адміністративним поділом країни і територіальною будовою органів, що регулюють ринок праці. Це робить обґрунтованим виділення таких локальних ринків праці, як міжобласні сформовані на базі промислових зон, ринки праці міських агломерацій, що виникають на базі промислових вузлів чи районів.

В системі трудових ресурсів регіону вплив держави на їх розвиток втілюється інформацією прямого зв'язку у вигляді цілеполягаючих програм або регулюючих (корегуючих) заходів державної політики регіонів та регіональної політики. Такі заходи можуть мати обмежувальний або підтримуючий характер відповідно до процесів, на які вони спрямовані. Заходи пасивної політики покликані пом'якшувати наслідки негативних процесів в системі трудових ресурсів. Заходи активної політики спрямовані на попередження негативних процесів, їх усунення у випадку появи та на підтримку позитивних процесів в системі трудових ресурсів.

Література

1. Новий тлумачний словник української мови. У 3-х томах./ [укл. В. Яременко, О. Сліпушко] – К.: Аконіт, 2003. – Т.3. – 580 с.
2. Побережна Н.М. Аналіз трактування поняття «потенціал»/Н.М. Побережна // [Електроний документ] Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Vcpi/TPtEV/2010_62/1_06.pdf
- 3 Авдеенко В.Н., Котлов В.А. Производственный потенциал промышленного предприятия. – М.: Экономика, 1989. – 240 с.

4. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки// Фінанси України. – 2007. – 15. – С. 55-64.

5 Офіційний сайт The World Economic Forum [Електронний документ] Режим доступу: <https://www.weforum.org/>

Володимир Дудар, Юрій Андрунів

Тернопільський національний економічний університет

РОЛЬ ЦІНИ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО ІНТЕРЕСУ СІЛЬСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки України цінова політика слугує фундаментом забезпечення відповідного економічного інтересу господарювання на селі. В економічно розвинутих країнах світу, на відміну від вітчизняних особливостей, сільськогосподарське виробництво підтримується державою, тому розмір ціни пропозиції на сільськогосподарську продукцію забезпечується на рівні достатньому для відтворення активів. Ціна як інструмент перерозподілу вартості є важливим економічним інститутом ринку і базисом економічного благополуччя ринкових агентів, адже вона формує економічний інтерес виробляти певні види продукції і опосередковує продовольчу безпеку нації.

В умовах товарних відносин ціна виступає сполучною ланкою між виробником і споживачем, тобто є механізмом забезпечення рівноваги між попитом і пропозицією. Ціни на агропродовольчу продукцію виступають потужним регулятором економічного розвитку, тому ціноутворення має глобальний вплив на соціально-економічні результати суспільного буття.

Ціноутворення ґрунтується на певних принципах, які органічно витікають із системи економічних відносин країни і є однією із важливих її складових. Це зумовлюється тим, що саме функціонування економічного механізму держави забезпечується за допомогою цін, оскільки процеси обміну в товарному виробництві ефективно здійснюються лише тоді, коли забезпечене виважене ціноутворення за всією сукупністю товарів, які обмінюються. Тобто, необхідним є забезпечення еквівалентності цін на сільськогосподарську продукцію і промислові товари. Ціна безпосередньо залежить від виваженості системи економічних відносин, є засобом взаємозв'язку між продавцем і покупцем.

Найбільш глибоко проблеми цінової політики і механізму формування ціни у своїх дослідження розглядає П.Т. Саблук, який ставить за необхідність державну підтримку сільського господарства, а у питанні відтворення зазначає, що “інвестування або вкладення ресурсів у певний сегмент ринку немає сенсу, коли воно дає прибуток менший, ніж можна отримати на іншому ринку, що призводить до зниження вартості активів, не забезпечує простого відтворення виробництва” [2, с. 440]. Проте інвестиційна привабливість вітчизняного аграрного виробництва є недостатньою.

Стосовно ефективності вітчизняної цінової політики по відношенню до сільського господарства, слід погодитися з думкою відомого дослідника О.Г. Шпикуляка, що “... ціноутворення на сільськогосподарську продукцію не забезпечує прибутковості авансованого капіталу адекватної середньому рівню по національній економіці” [3].

На сучасному етапі розвитку аграрного сектора результатом різкого загострення диспаритету цін є техніко-технологічна відсталість сільського господарства, і тому ціновий диспаритет справляє відчутний соціально-економічний вплив на агропродовольчий ринок, в першу чергу, на сільськогосподарських товаровиробників.

У вітчизняній практиці економічних відносин механізм ціноутворення в аграрній економіці є недосконалим, що зумовлено, перш за все, особливостями галузі щодо періоду виробництва і збуту продукції, середовища продукування благ і ресурсів, задіяних у даному